

POSTANOWIENIE

Dnia 14 października 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa B. B.
przeciwko K. D. , S. P. i Wydawnictwu - "P." Spółce z ograniczoną
odpowiedzialnością z siedzibą w K.
o ochronę dóbr osobistych i zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 14 października 2014 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki,
skargi kasacyjnej pozwanego K. D.
oraz skargi kasacyjnej pozwanych – S. P. i Wydawnictwa "P." Spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością z siedzibą w K.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 26 września 2013 r., sygn. akt I ACa (...),

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej powódki B. B. do rozpoznania,

2) odrzuca skargę kasacyjną pozwanego K. D. w części zaskarżającej wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) w zakresie zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 7 lutego 2013r., sygn. akt I C (...) przez obniżenie wysokości zadośćuczynienia i oddalenie powództwa o zasądzenie zadośćuczynienia w dalszej części (punkt II) oraz oddalającym apelację powódki i pozostałych pozwanych (punkt III),

3) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej pozwanego K. D. do rozpoznania w pozostałym zakresie,

4) odrzuca skargę kasacyjną pozwanego S. P. w części zaskarżającej wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) w zakresie zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 7 lutego 2013r., sygn. akt I C (...) przez obniżenie wysokości zadośćuczynienia i oddalenie powództwa o zasądzenie zadośćuczynienia w dalszej części (punkt II) oraz oddalającym apelację powódki i pozostałych pozwanych (punkt III),

5) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej pozwanego S. P. do rozpoznania w pozostałym zakresie,

6) odrzuca skargę kasacyjną pozwanego P. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K. w części zaskarżającej wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) w zakresie zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 7 lutego 2013r., sygn. akt I C (...) przez obniżenie wysokości zadośćuczynienia i oddalenie powództwa o zasądzenie zadośćuczynienia w dalszej części (punkt II) oraz oddalającym apelację powódki i pozostałych pozwanych (punkt III),

7) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej pozwanego Wydawnictwa P. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K. do rozpoznania w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 26 września 2013 r. częściowo zmienił wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 7 lutego 2013 r. w ten sposób, że zmienił treść oświadczeń, do złożenia których zostali zobowiązani pozwani K. D. (autor publikacji), S. P. (Redaktor Naczelny pisma P.) i Wydawnictwo – P. sp. z o.o., zmienił miejsce publikacji oświadczeń, do których zostali zobowiązani pozwani K. D. i S. P., obniżył kwotę zadośćuczynienia, do zapłaty której zostali zobowiązani solidarnie pozwani K. D., S. P. i Wydawnictwo – P. sp. z o.o. z kwoty 40.000 zł do kwoty 20.000 zł i powództwo co do dalszej kwoty 20.000 zł oddalił, oddalił apelacje powódki i pozwanych w pozostałym zakresie.

Od powyższego wyroku zostały złożone skargi kasacyjne przez:

- powódkę B. B. w części zmieniającej wyrok sądu pierwszej instancji poprzez oddalenie powództwa co do kwoty 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia i oddalającym apelację powódki co do oddalenia powództwa w zakresie żądania zasądzenia kwoty ponad 3.000 zł na wskazany cel społeczny,
- pozwanego K. D. w części zmieniającej wyrok sądu pierwszej instancji poprzez zmianę treści oświadczeń, do złożenia których zostali zobowiązani pozwani K. D., S. P. i Wydawnictwo – P. sp. z o.o., poprzez obniżenie kwoty zadośćuczynienia, do zapłaty której zostali zobowiązani solidarnie pozwani K. D., S. P. i Wydawnictwo – P. sp. z o.o. z kwoty 40.000 zł do kwoty 20.000 zł i oddalenie powództwa co do dalszej kwoty 20.000 zł, ponadto w części oddalającej apelację powódki i pozwanych w pozostałym zakresie,
- pozwanych S. P. i Wydawnictwo – P. sp. z o.o. w całości.

1. Sąd Najwyższy dokonując oceny dopuszczalności skarg kasacyjnych stwierdził, że skargi pozwanych S. P. i Wydawnictwo – P. sp. z o.o. zostały wniesione także odnośnie do rozstrzygnięć odnoszących się do pozwanego K. D., a przez pozwanego K. D. odnośnie do rozstrzygnięć odnoszących się do pozwanych S. P. i Wydawnictwo – P. sp. z o.o. Tymczasem, jeżeli naruszenie dobra osobistego nastąpiło w wyniku działania autora, redaktora i wydawcy, w istocie każda z tych osób odpowiada za swoje własne działanie w granicach określonych w ustawie odrębnie dla każdej z nich. Autor publikacji ponosi bowiem odpowiedzialność za napisanie i skierowanie publikacji do druku, redaktor naczelny za dopuszczenie do

opublikowania materiału naruszającego dobra osobiste, a wydawca - dlatego, że ma faktyczny i twórczy wpływ na charakter czasopisma. Z tych przyczyn więc procesowa tych osób w zakresie dochodzonego roszczenia niemajątkowego nie jest współuczestnictwem materialnym, choć co do odpowiedzialności majątkowej istnieje solidarność (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 r., I CZ 22/10, nie publ.). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem legitymacja do wniesienia skargi kasacyjnej w procesie przysługuje stronie, przy czym w razie współuczestnictwa w sporze przysługuje każdemu ze współuczestników samodzielnie. Pozwany nie jest legitymowany do zaskarżenia orzeczenia przeciwko współuczestnikowi występującemu po tej samej stronie, choćby rozstrzygnięcie przez sąd odnośnie do tego drugiego współuczestnika oddziaływało na odnoszące się do niego rozstrzygnięcie. Legitymacja do zaskarżenia kasacyjnego przedstawia się w zasadzie tak samo, jak przy apelacji, zatem w tej części skarga jako niedopuszczalna podlega odrzuceniu (por. m.in. uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 22 kwietnia 1991 r., III CZP 34/91, OSNC 1992 nr 2 poz. 24 oraz z dnia 14 listopada 1991 r., III CZP 112/91, OSP 1992 nr 7-8, poz. 169; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 września 1967 r., I PR 245/67, OSNCP 1968 Nr 4, poz. 70; z dnia 24 czerwca 1998 r., I PKN 169/98, OSNAPiUS 1999 Nr 13, poz. 423; z dnia 2 lutego 2001 r., I PKN 706/00; z dnia 1 kwietnia 2003 r., II CKN 1413/00).

Ponadto skarga kasacyjna pozwanego K. D. wniesiona została w części zmieniającej na jego korzyść wyrok sądu pierwszej instancji poprzez obniżenie kwoty zadośćuczynienia i oddalenie powództwa co do dalszej kwoty 20.000 zł, oraz w części oddalającej apelację powódki, a skargi kasacyjne pozwanych S. P. i Wydawnictwo – P. sp. z o.o. w części zmieniającej na ich korzyść wyrok sądu pierwszej instancji poprzez obniżenie kwoty zadośćuczynienia i oddalenie powództwa co do dalszej kwoty 20.000 zł, oraz w części oddalającej apelację powódki. Pokrzywdzenie orzeczeniem (gravamen) jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia, chyba że interes publiczny wymaga merytorycznego rozpoznania tego środka (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, Biul.SN 2014, nr 5, poz. 9, mająca moc zasady prawnej).

Z tych względów, skoro brak prawnej podstawy konwalidacji tych braków w postępowaniu naprawczym skargi kasacyjne pozwanych w przedstawionym zakresie zostały odrzucone (art. 398⁶ § 3 k.p.c.).

2. Sąd Najwyższy, oceniając - na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. - skargi kasacyjne stron w pozostałym zakresie z punktu widzenia podstaw przyjęcia ich do rozpoznania, zważył:

Ustawodawca wprowadzając skargę kasacyjną jako nadzwyczajny środek prawny służący od prawomocnych orzeczeń podkreślił, że jej celem jest ochrona interesu publicznego polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Cel ten może być osiągnięty jedynie poprzez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających jego realizację. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i jego rolą nie jest korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej sprawie, nawet gdyby one rzeczywiście wystąpiły. Ocena podstaw przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania następuje w ramach tzw. przedsądu. Sąd Najwyższy bada, czy wskazano i należyście umotywowano przesłanki wynikające z art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. czy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub oczywista zasadność, i przyjmuje ją do rozpoznania jeżeli zachodzi przynajmniej jedna z nich. W art. 398⁴ § 2 k.p.c. przewidziano wymaganie przytoczenia i odrębnego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, który umożliwiać ma ocenę, czy w danym wypadku wskazane przyczyny zachodzą. Kognicja Sądu Najwyższego na tym etapie postępowania kasacyjnego jest ograniczona i nie obejmuje oceny zasadności podstaw, zastrzeżonej dla Sądu orzekającego w innym składzie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powódka oparła na przyczynach wskazanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c., pozwany K. D. na przyczynach wskazanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., a pozwani S. P. i Wydawnictwo - P. sp. z o.o. na przyczynach wskazanych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c.

W pierwszym rzędzie wskazać należy na wewnętrzną sprzeczność skarg w zakresie dotyczącym twierdzenia o jednoczesnym występowaniu oczywistej zasadności skargi i zagadnienia prawnego bądź potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, mających zastosowanie w sprawie. Jak zgodnie przyjmuje judykatura z istoty ustawowych przesłanek przedsądu przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. wynika, że co do zasady nie mogą one występować jednocześnie. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, bądź istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych to ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2013 r., II CSK 67/13, nie publ., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2013 r., III SK 39/12, nie publ.).

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale i innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (por. m. in.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2008 r., II PK 3/08, nie publ.; z dnia 19 października 2006 r., IV CSK 246/06, nie publ.; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, nie publ.; z dnia 19 grudnia 2001 r., IV CZ 200/01, nie publ.). Ma to być zagadnienie nowe, o charakterze rzeczywistym i konkretnym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju judykatury (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, nie publ., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, nie publ., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2008 r., I CSK 108/08, nie publ.), gdyż w tym właśnie przejawia się istota skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka procesowego zawierającego elementy o charakterze publicznoprawnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., sygn. akt I CSK 292/07, nie publ.). Przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., rozumieć należy

abstrakcyjny problem interpretacyjny o charakterze precedensowym, mający znaczenie dla rozwoju prawa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006, nr 15-16, poz. 243, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2009 r., II CSK 29/09, nie publ. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., I CSK 496/11, niepubl.).

Przystawione przez powódkę zagadnienie prawne zostało sformułowane jako potrzeba wyjaśnienia, czy upływ czasu od chwili publikacji prasowej do chwili uzyskania ochrony w drodze środków niematerialnych powoduje obniżenie skuteczności tych ostatecznych dla usunięcia następstw naruszenia, a w konsekwencji powinna mieć wpływ na podwyższenie wysokości zadośćuczynienia dla zapewnienia kompensacji doznanej krzywdy. Tak uszczegółowiony problem nie może być zakwalifikowany jako istotny i o charakterze ogólnym. Złożoność problematyki zaspokajania szkody w sferze niemajątkowej, trudnej do ustalenia i oszacowania, spowodowała, że ustawodawca wprowadził szczególne rozwiązanie zapewniające sądom orzekającym pewien luz decyzyjny (tzw. prawo sędziowskie). Pojęcie „odpowiednia suma pieniężna tytułem zadośćuczynienia” wymaga każdorazowo zindywidualizowania sytuacji pokrzywdzonego z uwzględnieniem całokształtu okoliczności sprawy. Krzywda, którą zadośćuczynienie ma rekompensować, jest co do zasady niewymierna, gdyż w znacznej mierze dotyczy subiektywnych odczuć i przeżyć psychicznych, fizycznych i moralnych. Z kolei zagadnienia wskazane przez pozwanego K. D. oznaczone są jako niejednoznaczne rozstrzygnięcie w orzecznictwie kwestii związania sądu cywilnego sentencją i uzasadnieniem wyroku w sprawie karnej w części wykraczającej poza ustawowe znamiona czynu przypisanego oskarżonemu oraz znaczenie urzędowych dokumentów wystawionych pokrzywdzonemu przez Instytut Pamięci Narodowej, wiarygodności danych tam zawartych i ich przydatności w postępowaniu o ochronę dóbr osobistych. Problematyka związania sądów cywilnych prawomocnym wyrokiem skazującym sądu karnego (art. 11 k.p.c.) była przedmiotem licznych judykatów, w tym odnoszących się do skutków cywilnoprawnych czynu objętego takim wyrokiem (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2013 r. I CSK 373/12, OSNC 2013, nr 11, poz. 126, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2012 r., II CSK 545/11, nie publ, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2014 r.,

II CSK 405/13, nie publ.) i nie zachodzi potrzeba ponowienia oceny omówionych w nich problemów bądź ich weryfikacji. O do kwestii dokumentów wydawanych Instytut Pamięci Narodowej - Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu i ich znaczenia jako środka dowodowego zachowuje aktualność orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące tych kwestii (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2011 r., I CSK 215/10, nie publ., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2011 r., I CSK 334/10, nie publ., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2013 r., II CSK 208/12, nie publ.). Z tych przyczyn wskazana przyczyna w odniesieniu do obu wskazanych skarg nie znajduje uzasadnienia.

Powódka oraz pozwani S. P. i Wydawnictwo – P. sp. z o.o. wskazali również na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Odwołanie się do przyczyny istnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wskazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi wątpliwości, nie doczekał się wykładni, bądź jest ona niejednolita, skutkując wydawaniem odmiennych rozstrzygnięć w zbliżonych stanach faktycznych, ponadto wyjaśnienia przyczyn powodujących, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, nie publ.; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z dnia 8 lipca 2008, I CSK 111/08; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 325/11; z dnia 4 kwietnia 2012 r., III SK 39/11; z dnia 26 kwietnia 2012 r., III SK 43/11, nie publ.). Powódka podniosła, że zachodzi potrzeba wykładni art. 448 k.c. w zakresie funkcji zadośćuczynienia, w szczególności wyjaśnienia czy polega ona wyłącznie na kompensacji czy także represji i prewencji. Tymczasem kwestia powyższa w związku z wykładnią art. 448 k.c. (i odpowiadającego mu majątkowego środka ochrony prawnej przewidzianego w art. 445 § 1 k.k. oraz art. 446 § 4 k.c.) nie wywołuje wątpliwości co do tego, że w reżimie odpowiedzialności cywilnej podstawowe znaczenie ma funkcja kompensacyjna (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 r. III CKN 339/98, OSNC 2000, nr 3, poz. 58, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2004 r. I CK 131/03, OSNC 2005, nr 2, poz. 40 oraz nie publikowane wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2010 r.,

I CSK 244/09, z dnia 26 listopada 2009 r., III CSK 62/09, z dnia 14 lutego 2008 r., II CSK 536/07, z dnia 9 listopada 2007 r., V CSK 245/07, z dnia 15 lutego 2006 r., IV CK 384/05, z dnia 29 września 2004 r., II CK 531/03). Pozwani natomiast twierdzili, że zachodzi potrzeba wykładni pojęcia „osoby powszechnie znanej” w ujęciu art. 81 prawa autorskiego w zw. z art. 23 k.c. I to zagadnienie jest jednak wyczerpująco wyłożone w orzecznictwie samodzielnie i w relacji do pojęcia „osoby publiczne”, przy czym wskazuje się w braku ustawowej definicji na konieczność dokonywania każdorazowo indywidualnej oceny (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2001 r., V CKN 440/00, OSNC 2002, nr 5, poz. 68, z dnia 20 lipca 2007 r., I CSK 134/07, z dnia 24 sierpnia 2008 r., nie publ., I CSK 341/07, OSNC 2009, nr 3, poz. 45, z dnia 14 grudnia 2011 r., I CSK 111/11, z dnia 5 czerwca 2009 r., I CSK 465/08, nie publ., z dnia 19 maja 2011 r., I CSK 497/10, nie publ., z dnia 14 grudnia 2011 r., I CSK 111/11, nie publ., z dnia 22 stycznia 2014 r., III CSK 12/13, OSNC 2014, nr 11, poz. 115). Skarżący nie wykazali żadnym przekonującym argumentem dlaczego od dotychczasowej wykładni należałoby odstąpić, bądź ją zmodyfikować.

Wszystkie skargi odwołują się ponadto do przyczyny przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., tj. oczywistej zasadności. Przesłanka ta zgodnie z utrwalonym poglądem judykatury spełniona jest wówczas gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, t.j. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in.: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej i przesądza to o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 24 lutego 2012 r., CSK 225/11, z dnia 23 listopada 2011 r., III PK 44/11 - nie publ.). Skarżący powinien zatem nie tylko przywołać konkretne przepisy prawa, którym jego zdaniem Sąd drugiej instancji uchybił, ale także przytoczyć odpowiednią jurydyczną argumentację w kwestii oczywistości ich naruszenia. Wymogów tych nie spełniają uzasadnienia skarg w zakresie omawianej przyczyny,

przedstawiają bowiem indywidualny punkt widzenia, stanowiący w istocie polemikę z ustaleniami i rozważaniami Sądu. Kwestionują również podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, co w myśl art. 398¹⁵ § 2 k.p.c. jest niedopuszczalne, z uwagi na związanie Sądu Najwyższego dokonanymi ustaleniami.

Z tych względów, skoro przyczyny powołane w skargach kasacyjnych nie uzasadniają w ocenie Sądu Najwyższego przyjęcia ich do rozpoznania, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w postanowieniu.